

אוזו ומוזו מכפר קאקרוזו

כתב: אפרים סידון
צייר: יוסי אבולעפיה
הוצאת כתר

על הספר

זהו סיפור בחרוזים המספר בהומור על נושאים רציניים: יריבות ואיבה שצומחים מויכוח חסר משמעות. אוזו ומוזו היו שני אחים. הם אהבו זה את זה ועשו הכל יחד. יום אחד פרץ ביניהם ריב שטותי. הם בנו חומה בתוך הבית ונפרדו לעולם. הסיפור של השנאה ביניהם התפתח מדור לדור בלי שזכרו את סיבת המריבה, כל משפחה ספרה על מפלצות מסוכנות שחיות מעבר לחומה. עד שילד אחד בשם אוזו טיפס על החומה וגילה מעברה השני ילדה בשם מוזה. שניהם גילו שאין מפלצת וספרו זאת להוריהם. והסוף המאושר: אוזו ומוזה הם זוג נהדר, החומה נהרסה ושני הצדדים הבינו שהיו צריכים לבדוק את העובדות ולא להאמין לסיפורים המפחידים.

פעילות בעקבות הקריאה

סיפורם של אוזו ומוזו יכול להתאים לכל גיל: אף כי הוא הומלץ לכיתות א-ג, אפשר לעסוק בו גם בכיתות ד-ו. בכל גיל ראוי לבדוק כיצד אנשים שאוהבים זה את זה הופכים לאויבים הגדולים ביותר, וכיצד דורות רבים מקבלים בירושה את האיבה בלי לבדוק את סיבותיה.

המורה תקרא קטעים מתוך הספר בכיתה, ולפי גיל התלמידים ורמתם תדבר על כל אחד מהשלבים המתוארים בסיפור, ועל הדרכים למנוע את התפתחות האיבה:

שלבי העימות

- המורה תקרא בפני התלמידים את שלבי העימות ותדון אתם על הגלגול של הויכוח הטיפשי והפיכתו לאיבה בת דורות.
- התלמידים יביאו דוגמאות לשלבי הריב מחיי היום יום:

השלב הראשון: חילוקי דעות:

ויכוח קשה, רציני מתלהב-
איך רגלים ראוי וצריך לשלב-
איזו רגל מתחת
ואיזו מעל?

השלב השני: מחילוקי דעות לאלומות מילולית:

"ואתה" ענה מוזו,
"אידיוט כמו בלטה....."
"אתה מטומטם"
"ואתה סתם עיקש."
"אתה לא חכם."
ואתה כן טיפש"

השלב השלישי: מאלומות מילולית לאימים:

"תסתום את הפה, אחרת תחטוף."
"אל תאיים גם לי יש אגרופ"....

השלב הרביעי: מאימים לאלומות פיסית:

....מוזו היה הראשון
שהרים מעדר.
ואוזו קלשון....

השלב החמישי: איבה ויריבות:

כל אחד נסגר בחומה מסביב,
מעטה לא יראו הם גם איש את אחיו.

שמועות שעוברות מדור לדור

- המורה תקרא עם התלמידים כיצד הופכים תיאורי האויב ליותר ויותר מפחידים ודמיוניים.
- הילדים יביאו דוגמאות לאלימות וליריבות שמתחילות בחילוקי דעות על נושא חסר ערך גם בתחום האישי שלהם, בספורט, בכביש, בין שכנים, בפוליטיקה, בין עמים.
- התלמידים יראו שהאיבה מתגלגלת ומתפתחת בלי שאנשים יעצרו ויבדקו מה בעצם קרה.

גילוי האמת

- המורה תקרא את הקטעים שבהם מגלים הילדים בסיפור את האמת. החל מתיאור הסקרנות של הילד הקטן:

"באמת מעניין

איך נראית המפלצת בצד השכן...

איך הייתי רוצה להביט במפלצת!

אולי רק אציץ בה מעל החומה?"

- המורה תדון עם התלמידים: מדוע דווקא הילדים הם שגילו שאין מפלצת מהצד השני?

חשבון נפש

- המורה תקרא בכיתה את הקטע שבו שואלים בני המשפחה את עצמם איך נתנו ליריבות ולשנאה להתפתח כל כך הרבה שנים:

"איזה טיפשים אנו, איזה טיפשים.

איך האמנו

איך לא חקרנו

איך לא ניסינו לבדוק ת'עובדות?

איך לא שאלנו,

איך זה קיבלנו

את כל אותם סיפורי אגדות?"

• המורה תתייחס בשיחה עם התלמידים לתשובתו של אזוז על שאלותיהם של בני המשפחה:

"טוב", אומר אזוז, "כך פני הדברים.
אם שכנינו ממול אינם מוכרים-
אז במקום מאמץ וטרחה להשקיע
אותם להבין, אליהם להגיע,
הרבה יותר קל לקבוע מראש
שהם מפלצות ולא בני אנוש"

ההומור בספר

באמצעות ההומור אפשר לעסוק בנושאים חשובים שמטרידים אותנו, להבין אותם ולהתמודד איתם. באמצעות ההומור אנחנו צוחקים על שגינותיהם של האחרים ולאחר מכן מבינים שגם אנחנו יכולים להיות כאלה. המורה תבדוק עם התלמידים את תפקיד ההומור בקטעים שונים בספר.

< אחד המרכיבים בהומור הוא הגורם הצלילי. המורה תבקש מהתלמידים להביא מתוך הספר דוגמאות **bcצלילים מפתיעים** > לשמות או צלילים שמעוררים בהם חיוך.

שמות פרטיים:

אזוז, מוזזו קאקרוזו, גמבו, קאבאבו, חרופ

צלילים:

ואפילו אומרים ששניהם תוך שנה
היו נותרים באותה מנגינה
חרררר.....פון.....חאר.....
חרררר.....פון.....חאר.....
ואז היה מתעורר כל הכפר.

סיום הספר

את סיום הספר אפשר להבין כפשוטו, אך אפשר גם לראות בו רמז מוסתר על כך שהבעיה המתוארת בו עלולה לחזור. רמז זה מתעצם בעזרת ציורו של יוסי אבולעפיה.
• המורה תבקש מהתלמידים להתבונן באיור ולחשוב מה המסר שלו לגבי העתיד.
• התלמידים יבינו שסכסוכים ועימותים עלולים לארום לפתחנו תמיד וצריך לדעת לקדם אותם ולהתמודד איתם בצורה נכונה.
• התלמידים יסבירו כיצד יש להתנהג גם כאשר יש חילוקי דעות וויכוח. בכל אחד מהשלבים אפשר לעצור ולמנוע את המשך האיבה.

האיורים

באמצעות האיורים אפשר לראות את מהלך הסיפור ולספר אותו גם ללא קריאת הספר.

- לפני קריאת הספר:
 - המורה יכולה להתחיל את העיסוק בספר באיורים, ותוך כדי כך לבקש מהתלמידים לספר מה לדעתם קורה בסיפור.
 - התלמידים יראו את הנקודות המרכזיות שבסיפור: הידידות, האיבה, בניית החומה, והריסת החומה.
- לאחר קריאת הספר
 - לאחר קריאת הספר אפשר להתבונן שוב בציורים והפעם לראות את תפקיד המאייר כפרשן וכמאפיין את הדמויות.

פעילויות בלשון:

מילים נרדפות/דומות

מילים נרדפות הן מילים קרובות או זהות במשמעותן. לפעמים מקור כל אחת מהן בתקופה שונה של הלשון העברית. לדוגמה: **אף**, **ח'טם**. המילה **אף** מקורה בתנ"ך ואילו המילה **ח'טם** מקורה בלשון מאוחרת יותר, לשון חכמים שבה נכתבה התורה שבעל-פה. היום אין משתמשים במילה **ח'טם** אלא בציורפים מיוחדים (כגון הציורף: "**זקף את חטמו**", שפירושו: **מתגאה**) ובלשון ספרותית.

התלמידים ימצאו זוגות של מילים דומות או נרדפות בין שני הטורים:

מדון	מאמץ
שגה	מחריד
טירחה	הפתעה
מפחיד	חברים
לא חכם	חמה
ירח	נפיל
ידידים	טיפש
תדהמה	ריב
שמש	לבנה
ענק	מבעית
מבהיל	טעה

בקטע הבא התלמידים יחליפו את המילים המודגשות שבקטע מתוך מחסן המילים במילים הנרדפות שלהן.
החמה זרחה בט"ו בשבט, ויצאנו **לטעת אילנות**. פתאום התחיל לרדת **מטר**, וטיפה הרטיבה את קצה **החוטם** שלי. הגשם גבר, וידידי הסתכל **לקרקע** ואמר: עוד מעט יהיה כאן אגם ונוכל לשוט **בספינות**...
לאחר שנה בדיוק **לעת ערב** חזרנו למקום הנטיעות, וראינו לאור **הלבנה** של אמצע **ירח** שבט שהשתילים נקלטו.

מחסן מילים נרדפות

שמש, ירח, חודש, אדמה, עצים, אף, אנייה, חברי, גשם, לשתול, בזמן הערב, לפתע.

ניגודים

התלמידים ישלימו מלים מנוגדות:

ארוך
לבן
גבוה
ער
אוהב
רעב
חזק
פתוח
לפני
קטן
בהיר

התלמידים ימצאו מלים אחרות במקום הצירופים הבאים:

לא חם
לא יפה
לא שמן
לא עשיר
לא מסובך
לא מעניין

משלבים בלשון

משלֵב הוא סוג לשון שהדובר בוחר להשתמש בו בהתאם לנסיבות חברתיות, כלומר, בהתאם לנמענים, לסוג התקשורת ולנושא התקשורת. לדוגמה: דובר בלשון שונה במשחק כדורגל, בבית המשפט, בחצר בית הספר.
ספרי הלימוד כתובים בסגנון שונה מסגנונם של עיתוני הנוער, ואלה שונים בסגנונם מעיתוני הילדים.

- המורה תראה לתלמידים שהספר מאגד בתוכו את משלב לשון הדיבור עם לשון הספרות.
- התלמידים יתייחסו לביטויים ששייכים ללשון הדיבור ויבחינו ביניהם לבין הביטויים ששייכים ללשון הספרות, יביאו דוגמאות נוספות ויבדקו מתי מתאים להשתמש בלשון הדיבור*:

לשון הדיבור:

אידיוט כמו בלטה...
תסתום את הפה אחרת תחטוף...
פנסים בעיניים...
יותר לא חבר...
זה ארך המון זמן...
הצד השני נורא מסוכן...
השתגעת.. או שאת מתלוצצת...?

לשון הסופר:

האש פיזזה לה באח הבוער...
הם הפנו את גבם, קולם נאלם...
חומה גבוהה בין שניהם חצצה...
אם לא עכשיו אימתי?.....

*לשון הדיבור משמשת בדיבור המצוטט.

פיתוח והפעלות:
ד"ר איה מרבך, ד"ר רחל עזוז

לשון ועוד

מחברות הסדרה:

רכס פרויקטים חינוכיים בע"מ